

ПРАГМАТИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ОПОВІДАнь ЖАНРУ FLASH FICTION

Анотація

У статті визначаються стилістичні засоби, що актуалізують прагматику художнього тексту. Дослідження виявляє функції такого прийому висування, як стилістична конвергенція, в оповіданнях сучасних американських авторів жанру flash fiction. Характеризуються прийоми перекладу заголовних слів та стилістичних засобів у сильних позиціях текстів flash fiction.

Ключові слова: *сильна позиція, прагматична стилістика, стилістична конвергенція, заголовне слово, когезія, синтаксичний повтор.*

Стилiстика i прагматика як галузi лiнгвiстики мають багато спiльного. Ряд науковцiв видiляє прагматичну стилiстику, або прагмастилiстику, як галузь бiльш широкої науки – стилiстики [3; 4]. Предмет дослідження прагмастилiстики та напрямки лише окресленi [2; 4]. Проте i ранiше у роботах М. Шорта [5], I. В. Арнольд [1] та деяких iнших дослідникiв розглядаються прагматичнi аспекти стилiстики. Зокрема, Мiк Шорт видiляє типи висування (foregrounding), у тому числi лексичнi аспекти, використання неологiзмiв [5]. I. В. Арнольд систематизує типи висування як засобу впливу на читача, серед яких важлива роль належить стилiстичнiй конвергенцiї [1]. У свою чергу, I.П. Сусов пiдкреслює прагматичну сутнiсть метафори як стилiстичного засобу [3, с. 165–167].

Наше дослідження стилістичних критеріїв прагматики художнього тексту на матеріалі класичної англійської та американської прози дозволило виявити ті стилістичні засоби, які завжди мають прагматичну спрямованість. Це тропи кількості (гіпербола та мейозис), оригінальні авторські метафори, антономазія, а також стилістична конвергенція [2, с. 70–71].

Стилiстична конвергенція є проявом надмiрностi (redundancy), що дозволяє не лише привернути увагу читача, але й реалiзувати авторську iнтенцiю, видiлити важливу iнформацiю. Разом з тим iнтерес становить визначення прагмастилiстичних засобiв у сучаснiй художнiй прозi, зокрема у сучасних коротких оповiданнях жанру flash fiction.

Актуальнiсть роботи полягає у характеристицi стилiстичних засобiв у творах flash fiction останнiх рокiв. Крім того, оповiдання iз збiрки «Flash Fiction Forward» 2006 року фактично не перекладались українською мовою. Першi переклади чотирьох творiв iз збiрки були виконанi нашими студентами старших курсiв i нами та надрукованi у журналі «Всесвіт» у 2016 році. Тому **метою роботи** є визначення прагматичних i стилiстичних аспектiв перекладу оповiдань та перекладацьких прийомiв реалiзацiї прагматики текстiв flash fiction.

Специфіка оповідань flash fiction полягає у тому, що вони невеликі за обсягом, лише дві–три сторінки. Тому стилістичні прийоми та засоби висування, що реалізуються у цих творах, набувають особливого значення.

Перший збiрник “Flash Fiction” вийшов друком у 1992 році, а другий – “Flash Fiction Forward” у 2006 році. Матеріалом цього дослідження стало 20 оповідань американських письменникiв. Слiд зазначити, що нещодавно було надруковано третiй збiрник “Flash Fiction International” (2015 рік), який мiстить 86 оповiдань як сучасних американських, так i закордонних авторiв.

Проведений аналіз 20 творів flash fiction дозволив виявити деякі спільні риси цих текстів. По-перше, особливо значну роль відіграють *сильні позиції*, перш за все заголовки і кінцівки творів. Заголовки переважно короткі, номінативні: «Jumper Down», «The Barbie Birthday», «Bullhead», «Accident». Проте внаслідок відсутності лівого контексту заголовки деяких оповідань отримують символічне значення, і це ускладнює процес перекладу. По-друге, кінцівки оповідань містять *стилістичну конвергенцію*, сполучення синтаксичних і метафоричних засобів. Як відомо, відтворення стилістичної конвергенції у перекладі є одним з найбільших викликів для перекладача.

Оповідання письменниці Лі Уілсон “Bullhead” базується на когезії. Це когезія включає повтор заголовного слова в передостанньому абзаці тексту: *She imagines them drifting downward, [...] startling the catfish and bullhead* [5, с. 100]. (Вона уявляє, як монетки опускаються, [...] лякаючи сомів та інших риб [...] – переклад наш). Безумовно, заголовне слово можна перекласти дослівно як назву одного з видів риб. Проте це слово у контексті цілого твору отримує символічне значення, асоціюється з пам'яттю. Щороку жінка, мати оповідачки, приїжджає на озеро, що утворилось внаслідок будівництва дамби, і кидає монетку у воду. Це пам'ять про її перше кохання. Слово *memory* (пам'ять) у тексті повторюється кілька разів, зокрема у сильній позиції, останньому абзаці: *Love and the memory of love can't be drowned* (Кохання, як і пам'ять про кохання, не можна затопити). Саме тому я віддав перевагу ключовому слову і виніс його у заголовок оповідання: “Пам'ять”.

Заголовок оповідання Девіда Геліфа “My Date with Neanderthal Woman” містить парадокс. Саме цей парадокс виконує функцію висування, виділяє прагматично важливу ідею твору – взаєморозуміння людей різних культур, різної ментальності. Переклад заголовних слів не становить труднощів: «Моє побачення з неандерталкою». Таким чином оксиморонний парадокс у перекладі збережено.

Заголовки більшості проаналізованих творів є зовні простими: “A Patriotic Angel” («Патріотичний ангел»), “The Wallet” («Гаманець»), “Accident” («Аварія»). Проте вони позначають події або предмети, що отримують більш широке значення і певною мірою впливають на життя персонажів. Так, чоловік, який спричинив аварію і пошкодив автівку молодих людей, очікує на агресивну поведінку (оповідання Дейва Егерса “Accident”). Несподівано для нього, молоді люди поводять себе толерантно. Це викликає дружні почуття: *You become more friendly with all of them, and you realize that you are much more connected to them* [5, с. 102] (Ти їм усім співчуваєш і розумієш, що цей випадок міг зблизити тебе з ними. – переклад О. Кравець). Оповідання Ендрю Маквейга “The Wallet” – майже кримінальна історія. Проте заголовне слово – не лише художня деталь, а знак співчуття незнайомій нещасній жінці з двома дітьми. Головна героїня твору віддає цій жінці гаманець з грішми, і хоча вона погрожувала пістолетом, почуття солідарності, симпатії перемагає. Важливою особливістю оповідань flash fiction є наявність стилістичної конвергенції, тобто накопичення різних стилістичних засобів – образних, синтаксичних, фонетичних. У кількох оповіданнях стилістичні конвергенції розміщуються у сильній позиції – кінцевих абзацах. Саме тут перекладач повинен максимально уважно підійти до тексту оригіналу і відтворити як стилістичні засоби, так і прагматичну настанову.

Оповідання видатного американського письменника Джона Апдайка “Oliver’s Evolution” («Еволюція Олівера») розповідає про те, як слабкий і хворий хлопчик мужніє з роками. Він відчуває відповідальність за свою сім'ю, за хвору і слабку дружину, за двох дітей. Стилістична конвергенція в останньому абзаці включає дві метафори та синтаксичні повтори: *Oliver has grown broad, and holds two of them at once. They are birds in a nest. He is a tree, a sheltering boulder. He is a protector of the weak* [5, с. 145]. Еволюція головного героя підкрес-

лена градацією. У перекладі потрібно було відтворити біоморфну та зооморфну метафори та зберегти паралельні конструкції: Олівер виріс, став широкоплечим, він зараз тримає обох дітей відразу. Вони – пташенята у гнізді. А він – дерево, під кремезною кроною якого можна знайти прихисток. Тепер Олівер захисник слабких (переклад О. Костюк).

Оксиморон – це стилістичний засіб, який має прагматичну спрямованість, оскільки містить суперечливе, часто парадоксальне твердження. Оповідання Лі Уїлсон “Bullhead” містить оксиморон у двох сильних позиціях – початку і кінці тексту: *Every story is true and a lie. – Every story is true and a lie. The true part of this one is: Love and the memory of love can't be drowned. The lie part is that this is a good thing* [5, с.100]. У перекладі необхідно було відтворити компоненти оксиморона *true = lie*. Проблема полягала у різних частинах мови (прикметник – іменник) у цьому парадоксальному словосполученні. Перший варіант перекладу включав використання антонімічних компонентів: *правда – брехня*, або *правдивий – брехливий*. Проте у контексті всього оповідання слово *брехня* виглядає занадто сильним і категоричним. Адже останнє речення містить думку, що пам'ятати перше кохання все життя не дуже добре. Тому у своєму перекладі я обрав менш категоричний антонім *неправдивий*, і, відповідно, оксиморонне словосполучення включає два прикметники: Кожна історія є правдивою і неправдивою водночас. А у двох останніх реченнях словосполучення *true part* та *lie part* замінені на антонімічні іменники *правдивість* і *неправдивість*.

Стилістична конвергенція в останньому абзаці твору Девіда Геліфа “My Date with Neanderthal Woman” містить прагматично важливий висновок щодо взаєморозуміння людей різних культур. Конвергенція включає синтаксичні повтори – анафору і паралелізм, антитезу та гру слів: *Some couples are separated by decades, but we're separated by millenia. I like rock music and she likes the music of rocks. I'm modern Homo Sapiens and she's Neanderthal, but I think we can work out our differences if we try* [5, с. 111]. Певним викликом для перекладача є передача гри слів *rock music – music of rocks*. У даному реченні це зворотній паралелізм, який відповідає іронічному забарвленню усього тексту. Перекладач О.Кравець відтворила каламбур, тобто гру слів, за допомогою лексичної заміни: Я люблю слухати важкий рок, а вона – тягати важкі камінці. Іронічний характер фрази залишився, але ефект зворотного паралелізму не передано.

Американський письменник Дон Ші є майстром коротких і дуже коротких оповідань. Три його коротких оповідання про матір характеризуються лексичною когезією. Зокрема оповідання “The Fall” («Падіння») включає лексику з семантичного поля «Медицина»: *pain killers, hospital, surgery, broke her femur, survive* та інші. Прагматично важливим є кінцівка тексту, де основна ідея виділена за допомогою лексичного та синтаксичного повторів: *The fifth item on the list read as follows: “Don: I love you. I love you”. I'm Don. My Mom was dotting her “Is” and crossing her “Ts” in case she didn't survive the surgery. She had made a note to herself to tell me she loved me. She emphasized the importance of this by writing it twice.* Старенька мати оповідача зламала шийку стегна і готується до складної операції. У своїй пам'ятці мати двічі повторила фразу, що вона любить сина, тим самим, підкреслила найважливіше у своєму заповіті.

Оповідання Роба Карні “Traveling Alone” передає захоплення оповідача красою природи, силою і красою блискавки. Кінцівка твору є особливо виразною, оскільки містить стилістичну конвергенцію, що включає образні порівняння, розгорнуту метафору, синтаксичні повтори – анафору, паралелізм, полісинтетон, а також звукові повтори. Ці стилістичні засоби створюють значний прагматичний і естетичний ефект. Відтворення виразових засобів, що входять до складу стилістичної конвергенції, становить певні труднощі для перекладача. Сполучення образних і синтаксичних засобів вимагає точності, сотворчості і разом з тим

необхідності уникати буквалізму. В оповіданнях жанру flash fiction стилістичні конвергенції мають невеликий обсяг, але завдяки знаходженню у сильній позиції вони створюють значний прагматичний ефект. Завершальні абзаци цих коротких оповідань містять образні роздуми письменників про дружбу, кохання, взаєморозуміння, тому вони сприймаються як сучасна притча.

Література

1. Арнольд И. В. Стилистика. Современный английский язык / И. В. Арнольд. – Москва : Флинта: Наука, 2004. – 384 с.
2. Ємець О. В. Стилiстичнi критерiї дослiдження прагматики художнього тексту / О. В. Ємець // Вісник Житомирського державного університету. – 2013. – Вип. 2 (68). – С. 70–73.
3. Сусов И. П. Лингвистическая прагматика / И. П. Сусов. – Винница : Нова Книга, 2009. – 272 с.
4. Black E. Pragmatic Stylistics / E. Black. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 2006. – 166 p.
5. Flash Fiction Forward. 80 Very Short Stories. – New York – London : W. W. Norton and Company, 2006. – 237 p.
6. Short M. Exploring the Language of Poems, Plays and Prose / M. Short. – London and New York : Longman, 2006. – 360 p.

YEMETS O. V.
Khmelnysky National University

PRAGMATIC AND STYLISTIC ASPECTS OF TRANSLATING FLASH FICTION STORIES

Summary

The stylistic devices which realize the literary text pragmatics are determined in the article. The investigation reveals the functions of such device of foregrounding as stylistic convergence in the flash fiction stories of modern American writers. The devices of translating the title words and the stylistic devices in the strong positions of the flash fiction texts are characterized.

Key words: *strong position, pragmatic stylistics, stylistic convergence, title word, cohesion, syntactical repetition.*

УДК 811.161.2'366.54(477.8)

ЗІНЧУК Р. С.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ВПЛИВ ІМЕННИКІВ ДАВНІХ *-Ї-ОСНОВ НА ФОРМУВАННЯ СУБСТАНТИВНОЇ СЛОВОЗМІНИ ЗАХІДНО-ПОЛІСЬКИХ І СУМІЖНИХ ГОВІРОК

Анотація

*Проаналізовано субстантивну словозміну західно-поліських і суміжних говірок у розрізі впливу на її формування парадигми іменників давніх *-ї-основ. Наслідки зовнішньої індук-*